

BELEIDSAANBEVELINGEN &
VOORSTELLEN
BIJ HET GEMEENSCHAPPELIJK
LANDBOUWBELEID EN DE VERTALING
NAAR HET VLAAMSE NIVEAU

Met de steun van Boerenforum

Februari 2021

Voedsel Anders - www.voedsel-anders.be

Inhoudsopgave

[Intro](#)

[Het Europees gemeenschappelijk landbouwbeleid \(GLB\)](#)

[Het gemeenschappelijk landbouwbeleid in Vlaanderen](#)

[Nooit Meer Honger: een Europees en Vlaams beleid dat de voedselsoevereiniteit op de middellange termijn waarborgt](#)

I. Intro

Voedsel Anders, een netwerkorganisatie van 25 lidorganisaties vraagt dat de minister bij de vertaling van het Europees landbouwbeleid naar het Vlaamse niveau de juiste financiële prikkels geeft aan familiale en/of startende boeren¹ die hun schouders willen zetten onder een landbouwpraktijk gebaseerd op agro-ecologische principes. Deze boeren zijn onze bondgenoten bij de aanpak van diverse maatschappelijke uitdagingen zoals de klimaatverandering, het biodiversiteitsverlies, het creëren van landschappelijk waardevolle gebieden, enz. Agro-ecologische praktijken houden rekening met ecologische grenzen: ze zetten de natuur in als bondgenoot, zorgen voor gezonde en veerkrachtige bodems die koolstof opslaan en dragen bij tot het herstel van de biodiversiteit. Tegelijkertijd staat de band tussen de boer en de consument centraal en wordt gezocht naar een eerlijke verloning voor de arbeid van de boer en zijn landwerkers (seizoensarbeiders).

Dat het nodig is om agro-ecologische praktijken te stimuleren en te steunen wordt sterk beaamd door internationale instanties. Zo gaf de directeur van het Europees Milieu Agentschap, Hans Bruyninckx, bij de voorstelling van [het Natuurrapport Vlaanderen 2020](#) aan dat alleen een fundamentele koerswijziging in ons voedsel- en landbouwsysteem de uitdagingen gekoppeld aan deze sector kan aanpakken. En bekrachtigde VN-baas Antonio Guterres in zijn krachtige "[State of the Planet Speech](#)" dat opnieuw vrede sluiten met de natuur dé taak is van deze eeuw. Samen met duizenden wetenschappers beamen ze: we staan voor een scharnierdecennium. Tussen 2020 en 2030 zijn transities nodig van ons energie-, mobiliteits- en voedselsysteem'. Er is nood aan een fundamentele omslag van ons voedselsysteem en dat vraagt een krachtig beleid.

Het zal niet verbazen dat Voedsel Anders een oproep doet aan de minister van Landbouw om in het Vlaamse beleid duidelijk stelling te nemen en kleinschalige landbouwers en familiale

¹ Onder de term boeren verstaan we alle mensen die aan landbouw doen, vrouwen, mannen en elke andere genderidentiteit.

landbouwers die agro-ecologische werkwijzen inzetten in hun praktijken de steun te geven die zij verdienen.

Op 1 januari 2023 zal het nieuwe GLB in Vlaanderen en de rest van Europa in actie treden. Twee jaar later dan initieel gepland, met in de tussentijd een (hopelijk beëindigde) gezondheids crisis, de brexit en een nieuwe Europese ambitie met een Green Deal, geconcretiseerd in een Farm to fork strategie.

Meer dan een derde van het Europese budget (57,9 miljard euro of 36 % in 2019) wordt andermaal ingezet om boeren in Europa te ondersteunen in de productie van ons voedsel. MAAR, hoe dit budget wordt verdeeld, welke landbouw(ers) gesteund worden en welke inspanningen zij hiervoor leveren blijft het onderwerp van menig discussie. En terecht, de landbouw en het daarmee gepaard gaande Europese beleid heeft een belangrijke impact op elk van ons, in de eerste plaats voor de landbouwers zelf, maar niet in het minst ook op dat van de Vlaamse burgers.

Landbouw betekent voedselproductie, werkgelegenheid, culturele en landschappelijke waarde, maar ook milieudruk, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. De rol en de uitdagingen voor onze vele landbouwers zijn groot en divers. Het GLB, in de naoorlogse periode ontstaan om louter te produceren, moest daarom de laatste decennia evolueren naar een beleid dat die diversiteit erkent en op heel wat fronten tegelijk tracht in te spelen. Dat is alvast de theorie. Het GLB slaagt er vandaag namelijk onvoldoende in om de landbouw te sturen naar echte weerbaarheid, waar landbouwers eerlijk beloond worden voor hun werk en waar het milieu en de biodiversiteit niet ten koste gaan van de dwang naar 'meer' en 'groter'. En ondanks de kleine stappen die bij elke hervorming worden gezet, wordt de nood voor een GLB dat effectieve instrumenten inzet ter bevordering van agro-ecologische praktijken als maar dringender. Het GLB moet de urgentie tot een reële transitie in de landbouw daadwerkelijk oppikken.

I. Het Europees gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)

In het voorstel van de Europese Commissie voor de opmaak van het nieuwe GLB, dat al dateert van 2018, was het duidelijk: het nieuwe GLB moet groener, eerlijker en beter. De EC bouwde daarom verder op de reeds bestaande elementen en voegde enkele nieuwigheden toe, zoals een verhoogde conditionaliteit voor basisnatuur en de ecoregelingen die voor een stimulerend beleid moeten zorgen. Na lang onderhandelen kwam het op 23 oktober 2020 tot een stemming, waarbij de vertegenwoordigers van het Europees Parlement² en de Europese Raad³ van landbouwministers hun standpunten innamen. De uitkomst van deze stemming geeft in grote lijnen aan hoe het Europese landbouwbudget, goed voor bijna 1/3 van het EU budget, in de periode 2023-2027 zal worden ingezet. Commissie, Raad en Parlement zullen

² Europees parlement: : [communiqué, position et amendements votés](#)

³ Voorstel Raad: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12148-2020-INIT/en/pdf>
Annex: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12148-2020-ADD-1/nl/pdf>

de komende maanden tijdens trilogie onderling verder uitmaken hoe het finale GLB er zal uitzien, en in de tussentijd werken de lidstaten aan een implementatie hiervan in de eigen nationale en regionale strategische plannen.

Verschillende analyses⁴, wetenschappers⁵, boeren⁶ en burgers zijn het erover eens dat een nieuwe richting voor dit GLB absoluut noodzakelijk is. Toch lijken de voorstellen van het parlement en de raad aan te sturen op meer van hetzelfde, *'business as usual'*. Met een verderzetting van de huidige gang van zaken is het echter moeilijk te geloven dat het nieuwe GLB erin zal slagen om te beantwoorden aan de 9 specifieke doelstellingen die Europa heeft vooropgesteld en die moeten leiden tot een doeltreffend, eerlijk en duurzaam EU landbouwbeleid.

Voedsel Anders verwacht het volgende in verband met het Europese kader en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid:

1. Een coherent Europees beleid: het GLB in lijn met de Europese Green Deal en de Farm to Fork strategie

Met haar Green Deal heeft Europa aangegeven dat ze de urgentie om te handelen heeft begrepen, maar met het GLB lijkt het heel onwaarschijnlijk dat Europa aan haar eigen voornemens, o.a. geformuleerd in de Farm-to-Fork strategie, zal kunnen beantwoorden. De huidige voorstellen van het Europese Parlement en de Raad slagen er namelijk niet in om de doelstellingen van de Europese Green Deal om te zetten in het GLB. De aanbevelingen die de Europese Commissie⁷ hiervoor in mei formuleerde werden in grote mate door het Parlement en de Raad genegeerd. Bovendien zijn er, op enkele uitzonderingen na, geen directe verwijzingen naar de doelstellingen uit de Green Deal terug te vinden in de voorstellen van de Raad en het Parlement. Het GLB-voorstel biedt daarmee onvoldoende handvatten om via het landbouwbeleid aan de doelstellingen voor natuur te beantwoorden. Hoewel er bij de lidstaten nog heel wat vrijheid is om ambities binnen de eigen strategische plannen te implementeren, zal dit afhangen van hun individuele ambitieniveau. Het kader dat Europa opstelt, biedt op dit moment echter maar weinig zekerheid dat de lidstaten ook effectief de nodige stappen zullen ondernemen, en daarmee de transitie naar eerlijke, duurzame en gezonde voedselsystemen zullen inzetten, in lijn met de visie van de Green Deal en de "Farm-to-Fork"-strategie. Een ambitieuzere invulling en hoger budget voor de groene architectuur

⁴ europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=44179

⁵ https://www.idiv.de/en/news/news_single. Zie: Alliance Environment (2019) [Impact of the CAP on habitats, landscapes, biodiversity](#); Alliance Environment (2019) [Evaluation of the CAP on climate change and greenhouse gas emissions](#). Alliance Environment (2020) : [Evaluation of the Impact of the CAP on Water](#); <https://www.ecaview/1552.html#originalPublication>; <https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/pan3.10080>; <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1623692>

⁶ https://www.standaard.be/cnt/dmf20201019_97507734

⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/sustainability_and_natural_resources/documents/analysis-of-links-between-cap-and-green-deal_en.pdf

waarbij duidelijke linken worden geformuleerd met de doelstellingen kunnen een stap in de richting van de Green Deal mogelijk maken.

Samengevat: Met haar Green Deal zet Europa een duidelijke richting uit voor een toekomst waarin actie ondernomen wordt om de urgente ecologische en maatschappelijke uitdagingen verder aan te pakken. De landbouw speelt hier typisch een cruciale rol in. Het nieuwe GLB vormt daarom de eerste grote test om deze Green Deal te vertalen naar concreet beleid. Gebeurt dit niet dan verliezen we de komende 7 jaar kostbare tijd om de doelstellingen voor 2030 te bereiken. Het GLB moet daarom vandaag al maximaal afgestemd worden op de Green Deal en haar 'Farm to Fork'-strategie.

2. Een sterkere ecologische pijler van het GLB

In de teksten wordt opgeroepen om de **milieudoelstellingen** binnen de lidstaten te verhogen, maar de maatregelen die worden opgelegd, laten de lidstaten te veel ruimte om deze doelstellingen te omzeilen en belet niet om maatregelen in te voeren waarvan de effectiviteit niet bewezen is. De verhoogde randvoorwaarden voor de directe inkomenssteun, die door de Commissie werden voorgesteld, werden door de Raad en het Parlement aanzienlijk verzwakt waardoor dit afstevent op een verderzetting van de huidige aanpak omtrent vergroening. Dit in de wetenschap dat de Europese Rekenkamer in 2017 een rapport⁸ heeft uitgebracht waarin werd aangetoond dat de vergroeningsmaatregelen geen positieve impact hebben gehad op de biodiversiteit.

Een nieuw en positief element in het nieuwe GLB zijn de "**eco-regelingen**". Dit zijn jaarlijkse betalingen voor milieuverantwoorde landbouwpraktijken, die een win-win voor landbouwers en natuur mogelijk maken. Hoewel deze maatregelen de mogelijkheid bieden om gericht in te zetten op duurzame landbouwpraktijken is er momenteel echter geen garantie dat deze hun doel ook echt zullen behalen gezien de implementatie afhangt van de invulling die de lidstaten hieraan zullen geven. Bovendien zal veel afhangen van het budget dat hiervoor kan worden ingezet.

Samengevat: Het Europese GLB-voorstel biedt kansen om de ecologische crisis verder aan te pakken maar alles staat of valt bij de effectieve uitwerking van de maatregelen. Het risico dat dit allemaal uitdraait op een lege doos, is, op basis van de voorstellen die op tafel liggen, groot. VA vraagt dan ook dat de EU meer voorwaarden inbouwt die de effectiviteit van de groene architectuur garanderen. Op die manier spenderen we geen miljarden aan maatregelen die meer kwaad doen dan goed. Dit is alvast ook in het belang van de landbouwers die wel de gepaste inspanningen doen (of willen doen).

⁸ <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=44179>

3. Een GLB dat beter is voor alle boeren die agro-ecologische principes hanteren

Europa blijft vasthouden aan het principe van de directe pijler 1 steun en pakt het mechanisme dat ongelijke betalingsrechten in stand houdt slechts beperkt aan. Hierdoor worden vooral de grootste bedrijven bevoordeeld⁹ en kan ook geen antwoord geboden worden op de verdere afname van het aantal landbouwers in Europa. Momenteel gaat 80% van de steun in Europa naar 20% van de landbouwers¹⁰. In België gaat 52% van de directe steun naar 20% van de bedrijven. De huidige voorstellen vormen een groot obstakel voor de vele boeren die willen overstappen naar een duurzamer productiesysteem. Door de steun maximaal in te zetten voor de stimulering van duurzame landbouwpraktijken (bvb via de ecoregelingen) kunnen alle, ook kleine en gediversifieerde, landbouwers de GLB middelen op gepaste wijze aanwenden om hun duurzame praktijken aan te houden, of de weg naar een duurzamere bedrijfsvoering in te zetten. Op deze manier is de steun gekoppeld aan de inspanningen en de maatschappelijke meerwaarde die wordt gecreëerd, in plaats van de historiek, het aantal betalingsrechten of de grootte van het bedrijf.

Niet alleen de burger maar ook veel boeren zijn op zoek naar manieren om voedselconsumptie -en productie te verzoenen met de noden voor een meer duurzame en eerlijke landbouw. Er is dus een transitie op gang, maar deze wordt niet versterkt door een ambitieus en coherent landbouwbeleid. Een GLB dat hier blind voor is en zo bijdraagt tot de teloorgang van zowel de open ruimte als de landbouwers in Europa, kan niet de basis vormen voor een landbouw- en voedselbeleid van het volgende decennium waarbij de transitie naar een koolstofarme samenleving en biodiverse natuur urgenter is dan ooit.

Samengevat: De Europese GLB-steun moet op een eerlijke manier verdeeld worden en in eerste instantie de landbouwers bereiken die inspanningen leveren om voedsel te produceren op een duurzame en agro-ecologische manier. We moeten er voor zorgen dat de kleine agro-ecologische boeren in het volgende GLB niet uit de boot vallen maar hen net beter belonen voor de inspanningen die ze leveren. Dit kan door weg te stappen van het systeem van de directe steun en de historische betalingsrechten en de financiële steun maximaal te koppelen aan de geleverde inspanningen.

⁹ <https://www.nytimes.com/2019/11/03/world/europe/eu-farm-subsidy-hungary.html>

¹⁰ <https://eufactcheck.eu/factcheck/true-80-percent-of-the-european-money-for-agriculture-goes-to-the-20-percent-largest-farmers/> ; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-cap-reform-to-fit-european-green-deal_en.pdf

II. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid in Vlaanderen

Op basis van het voorstel dat in Europa voorligt is het duidelijk dat veel zal afhangen van de implementatie door de lidstaten zelf. Daarom is de opmaak van het GLB strategisch plan in Vlaanderen van cruciaal belang.

Voedsel Anders en Boerenforum formuleren 5 belangrijke doelstellingen voor het Vlaamse beleid.

1. **Zet in op de mogelijkheden die het GLB biedt om een eigen stimulerend beleid voor agro-ecologie te voorzien.**

Als alternatief voor de starre vergroeningsmaatregelen uit het vorige GLB, wordt in het nieuwe voorstel het concept van de ecoregelingen gehanteerd. Dit laat de lidstaten toe om individueel invulling te geven aan de verduurzaming van de eigen landbouw, gebaseerd op de kenmerken en de mogelijkheden van de eigen regio. Deze ecoregelingen vullen de (reeds bestaande) agromilieumaatregelen en beheerovereenkomsten aan, maar zijn meer flexibel. Ze kunnen daarmee een echte stimulans vormen voor agro-ecologie en een win-win tussen landbouw en natuur.

Onze vraag: Zorg voor een ambitieuze invulling en gepast budget voor de flexibele, jaarlijks in te zetten ecoregelingen enerzijds en de langdurige contracten van de agromilieumaatregelen en beheerovereenkomsten zodat de maatregelen vruchten afwerpen met een minimum aan administratieve lasten voor boeren.

Doel is om al deze mogelijkheden te gebruiken om daadwerkelijk te komen tot een herstellende, agro-ecologische landbouw met nieuwe verdienmodellen. Maar ook flankerende maatregelen zullen nodig zijn opdat de maatregelenset van de ecoregelingen/ agromilieumaatregelen/ beheerovereenkomsten/ steun voor niet-productieve investeringen, effectief en succesvol zouden zijn. Het volstaat immers niet om enkel te communiceren naar de landbouwers dat de mogelijkheden er zijn, het is ook noodzakelijk om de nieuwe maatregelen zeer actief te promoten en waar nodig, begeleiding te voorzien (individuele begeleiding, demonstraties, uitwisseling,...).

Samengevat: Zorg voor zowel ambitieuze en flexibele (jaarlijks inzetbare) eco-regelingen als voor langdurige contracten in het kader van de agro-milieumaatregelen, en dit met een minimum aan administratieve lasten voor de boeren. Gebruik de mogelijkheden om te komen tot een herstellende agro-ecologische landbouw met nieuwe verdienmodellen. Zet extra in op flankerende maatregelen ter bevordering van deze agro-ecologische praktijken en communiceer hierover.

2. **Begin geen avonturen met de definitie van de echte landbouwer**

Er is een enorme diversiteit aan landbouwers in Vlaanderen en elk jaar komen er nieuwe agro-ecologische boeren bij die op een duurzame manier aan landbouw willen doen, binnen de grenzen van ons ecosysteem, vaak kleinschalig en met een grote onderlinge

verscheidenheid¹¹. Deze nieuwe of vernieuwende boeren gaan op zoek naar creatieve oplossingen en alternatieve verdienmodellen om een landbouwinkomen te combineren met zorg voor natuur en maatschappij. Zij vinden waardevolle manieren om aan landbouw te doen, meer nog, het zijn vaak deze pioniers die innoverende manieren vinden om te werken met aandacht voor de verschillende producties en diensten die op en rond het landbouwbedrijf kunnen plaatsvinden.

Nieuwkomers in de landbouw zijn vaak boeren die agro-ecologische principes toepassen. Het is echter niet eenvoudig om een eigen bedrijf te starten. Het gebrek aan toegang tot grond vormt vaak een eerste drempel. Vindt men als startende boer toch grond, dan gaat het veelal om kleine percelen, vaak ook onder dure seizoenspacht. Deze situatie is onhoudbaar.

Op basis van de momenteel voorliggende beleidsteksten vreest Voedsel Anders dat men in de verschillende pistes die worden verkend om bvb de zogenaamde “hobbyboeren” te weren van landbouwsubsidies, en de daarmee gepaarde definitie van ‘echte landbouwer’, zal leiden tot extra administratie en drempels die er vooral voor zal zorgen dat de nieuwe, creatieve, en vaak kleinschalige initiatieven uit de boot vallen. Omgekeerd stellen we vast dat er bij diezelfde definitie van de echte landbouwer geen strobreed in de weg gelegd wordt van de grootschalige industriële landbouw.

Kortom, zoals het er nu uitziet zal het strikt definiëren van de “echte landbouwer” er paradoxaal genoeg toe leiden dat industriële landbouwbedrijven zich achterover kunnen leunen terwijl een groot aantal gedreven boeren geen beroep meer zullen kunnen doen op GLB-middelen. Op die manier riskeert Vlaanderen om een concurrentiële achterstand te creëren voor jonge, gedreven agro-ecologische landbouwers en vele andere familiale landbouwers die het anders willen doen. Het maakt niet uit of iemand deeltijds boert of niet, en of die situatie tijdelijk is of niet, zolang hij maar boert, en dat op een duurzame manier doet.

Samengevat: Omarm de nieuwe vormen van de boerenstiel, zoals (jonge) of nieuwe landbouwers die al dan niet deeltijds (tijdelijk of permanent) of samen met andere boeren aan landbouw doen en zorg dat ook deze gedreven en gepassioneerde pioniers financieel gesteund worden. Steun deze boeren die een maatschappelijke meerwaarde creëren.

3. Minimaliseer zoveel mogelijk de verschillen in de waarde van de betalingsrechten

De betalingsrechten zijn een relict van een verre geschiedenis. De waarde ervan hangt af van de teelten die decennialang door de boer in kwestie (of zijn voorganger) geproduceerd werden. Bij sommige betalingsrechten kwamen daar later nog de gevolgen van de ontkoppeling van de toenmalige kalverpremies bij. Daardoor zijn er nu enorme verschillen tussen de waardes van deze betalingsrechten. Het gemiddelde bedrag is momenteel iets meer dan 300 Euro/ha maar de spreiding is dermate groot dat er sectoren (i.h.b de

¹¹ <https://www.voedsel-anders.be/inspiratie>

slachtkalveren) zijn met gemiddelden van 1300 Euro/ha en zelfs uitschieters tot 29.000 Euro/ha. Er is geen enkele link met ook maar enige vorm van landbouwbeleid. De financiële middelen worden op deze manier ondoeltreffend en op een oneerlijke manier ingezet. De betalingsrechten zijn dan ook een beleidsinstrument dat zo snel mogelijk moet uitgefaseerd worden. Vlaanderen moet er daarom voor zorgen dat de verschillen tussen de waarden van de betalingsrechten zoveel mogelijk worden weggewerkt, zodat iedereen op eenzelfde wijze gesteund wordt, in de plaats van enkele sectoren op basis van van hun activiteiten uit het verleden. Tot nog toe is het pleidooi om het zoveel mogelijk bij het oude te laten groot, en dreigt men niet verder te geraken dan een zogenaamde minimale interne convergentie met nog steeds meer dan een factor 10 verschil tussen de hoogste en de laagste bedragen (maximum bedrag van 5000 Euro/ha en minimum 75% van het gemiddelde bedrag/ha). Dit kan en moet beter!

Samengevat: Voor VA moeten de betalingsrechten als beleidsinstrument zo snel mogelijk uitgefaseerd worden omdat het een ondoeltreffend instrument is dat bovendien een correcte steun aan alle boeren in de weg staat. Start in Vlaanderen met het wegwerken van de verschillen in waarde van de betalingsrechten.

4. *Zorg voor een stimulerend beleid voor de bescherming en goed beheer van alle graslanden in het kader van de uitfasering van de gekoppelde steun*

In het Regeerakkoord staat terecht dat men de zoogkoeienpremie wil afschaffen. Het behoud van grasland wordt vaak als voornaamste argument voor de gekoppelde steun voor de rundveehouderij gekozen, echter, dit draait niet of nauwelijks voordelig uit. Bovendien komt de huidige zoogkoeienpremie alleen maar terecht bij de gespecialiseerde intensieve bedrijven (met meer dan 20 zoogkoeien) en worden vleesveehouders met dubbeldoelrassen uitgesloten, terwijl deze net het vaakst graslanden inzetten in hun bedrijfsmodel. Graslanden hebben een groot maatschappelijk en ecologisch belang door hun capaciteit om koolstof op te slaan, als habitat voor heel wat soorten zoals vogels, hun waterbergend (en erosiebestrijdend) vermogen, hun landschappelijke waarde etc. Via landbouw en gepast beheer door grazers is het mogelijk om de ecosysteemdiensten die grasland leveren te combineren met een extra dienst in de vorm van voedselproductie. Extensieve blijvende graslanden met grazers zijn daarom een waardevol gegeven in ons landschap. Echter, deze graslanden komen alsmaar meer onder druk te staan door intensivering: ze worden omgeploegd ten voordele van maïs of andere gewassen en de graslanden die behouden blijven, worden zodanig intensief beheerd (intensieve bemesting, maairegime en monocultuur engels raaigras) dat zij al hun ecologische meerwaarde verliezen. Met het wegvallen van de zoogkoeienpremie zullen onze graslanden nog verder onder druk komen te staan. De rundveeouders, die voor hun inkomsten erg afhankelijk zijn van het GLB, dreigen kopje onder te gaan. De vraag is dan wie het beheer van onze graslanden zal overnemen, en vooral, of zij dit op een ecologische en extensieve manier zullen doen. Indien men grasland en de ecosysteemdiensten die zij ons levert wil beschermen, is het beter om instrumenten in te zetten die dit rechtstreeks bevoordelen, zoals een ecoregeling die het extensieve beheer van graslanden valoriseert en daarmee rundveeouders toelaat om een

verdienmodel te koppelen aan waterberging en biodiversiteitsbehoud. Ook voor het grasland is een duurzaam alternatief voor de uitfasering van de gekoppelde steun dus nodig, samen met een stimulerend beleid dat alle veehouders aanzet tot een duurzamer en meer extensief beheer van hun graslanden. Belangrijk hierbij is dat de maatregelen voldoende ambitieus en effectief zijn, zo niet dan gaat een groot budget verloren aan zinloze maatregelen zonder positieve impact.

Samengevat: Zorg ervoor dat onze (waardevolle) graslanden niet verder onder druk komen te staan, door extensivering en goed beheer te stimuleren in het GLB. Maak daarbij werk van een alternatief voor de zoogkoeienpremie dat echt duurzaam is (zowel voor de getroffen veehouders als de biodiversiteit op onze graslanden) en benadeel kleinschalige of gediversifieerde landbouw (met bv minder dan 20 koeien) niet.

5. Vermijd dat instrumenten zoals de VLIF steun bedrijven in een lock-in situatie brengen

Specialisatie en hoge schulden houden veel boeren vast in een wurggreep. We noemen dit: "lock-in". Het GLB zet al tientallen jaren in op specialisatie, industriële landbouw en productie voor de wereldmarkt. Boeren zien zich gedwongen om hun bedrijven hetzij op te doeken hetzij op te schalen. Dit brengt meestal kapitaalintensieve investeringen met zich mee die de landbouwer voor lange tijd opzadelt met een hoge schuldenlast. VLIF stimuleert deze schaalvergroting door minimumnormen op te leggen opdat boeren het toch groots genoeg zouden zien. Het spreekt voor zich dat het voor boeren in dergelijke situaties moeilijk, zo niet onmogelijk is, om in te spelen op veranderende trends, of om te schakelen naar een ander en duurzamer bedrijfsmodel. 82% van de VLIF- steun valt onder de categorie 'bouw en verbetering van bedrijfsgebouwen'. Zo bevordert men het bouwen van grote stallen met lange terugbetalingstijd. Verbreding van het bedrijfsmodel, wat lock- ins kan doorbreken, maakt slechts aanspraak op een luttel 1% van de VLIF-investeringssteun. Naar bedrijfsvoering is het grootste deel van de toegekende steun bestemd voor melkveebedrijven (20,4%), op de voet gevolgd door glasgroenten of sierteelt onder glas (20,1%) en intensieve veehouderij (varkens + kippen) met 17,4%. Het gros van het VLIF-budget gaat dus naar gespecialiseerde sectoren die erg gevoelig zijn voor lock-in's. Een omgekeerde beweging is noodzakelijk en dringend en het ondersteunen van boeren die willen desinvesteren en omschakelen naar een duurzamer bedrijfsmodel (transitiefonds) moet minstens bestudeerd en overwogen worden.

Samengevat: Zet maximaal in op een transitiefonds en ondersteun boeren die willen desinvesteren en omschakelen naar een duurzaam bedrijfsmodel.

IV. Nooit Meer Honger: een Europees en Vlaams beleid dat de voedselsoevereiniteit op de middellange termijn waarborgt

Europa heeft vanuit een trauma aan hongerwinters en voedseltekorten een GLB op poten gezet dat de landbouw moest moderniseren en klaarstomen voor de 'Vaart der Volkeren'. 'Nooit Meer Honger' was het credo. Het voortschrijdend inzicht van de laatste 50 jaar heeft ons echter geleerd dat de 'Groene revolutie' waarvoor werd geopteerd dit doel niet noodzakelijk dichterbij brengt. We zijn erin geslaagd om met een amalgaam aan technische ingrepen de voorbije 50 jaar de voedselproductie op te drijven. Momenteel botsen we evenwel op de grenzen van dit model, dat een grote ecologische en ook sociale keerzijde heeft. Vanuit deze vaststelling roept het Europees sociaal middenveld en een deel van de Europese landbouworganisaties op om de focus veel meer te leggen op 'Voedselsoevereiniteit'. Onder die voedselsoevereiniteit verstaan we een agro-ecologische landbouwstrategie die afstapt van opbrengstmaximalisatie en die streeft naar opbrengst-optimalisatie. Die dus streeft naar het genereren van opbrengsten met een minimaal gebruik van externe inputs en een maximale inzet van het menselijke en het biologische kapitaal van de regio.¹²

Een samenleving waarvan boeren en boerinnen echt deel uitmaken heeft de potentie om een sociaal rechtvaardig voedselbeleid uit te werken. Enerzijds zorgt een primaire sector met een gediversifieerde productie, gericht op voedselsoevereiniteit en gebaseerd op agro-ecologie voor jobs, ook voor de mensen uit kwetsbare groepen. Anderzijds stellen we op het terrein nu reeds vast dat boerenbedrijven met hun eigen strategie van het sluiten van kringlopen, voedselbedelingen op kleine schaal en de directe verkoop met gedifferentieerde tarieven antwoorden bieden op de noden die ze rondom hen zien ontstaan. Ook dat zijn kleine voorbeelden van die agro-ecologische productie-optimalisatie.

Het is niet de verantwoordelijkheid van de individuele boer om de maatschappelijke uitdagingen omtrent het recht op de toegang tot gezond voedsel alleen te dragen. Boeren dienen hierin gesteund te worden door de hele samenleving. De Europese Unie dient met haar GLB trouw te blijven aan haar initieel credo: Nooit Meer Honger. Dit mag niet gebeuren via bodemprijzen die vallen op het conto van de boer. Het Europees landbouwbeleid heeft, samen met andere beleidsdomeinen, een verantwoordelijkheid hierin. Een goed landbouwbeleid is ook een goed voedselbeleid die de gevolgen van eventuele prijsstijgingen kan counteren. Niet-koopkrachtige individuen en families moeten door de brede samenleving worden ondersteund in de uitbouw van hun voedselstrategie. Zeker in het licht van de klimaatverandering en de voedseltransitie dient hiervoor aandacht te zijn binnen de bevoegde overheidsinstanties.

Samengevat: Landbouwsteun moet niet dienen voor opbrengstmaximalisatie, maar voor opbrengst-optimalisatie waarbij ecologische en sociale factoren de ruimte bepalen waarbinnen productie kan plaatsvinden. Via een beleid waarbij voedselsoevereiniteit en agro-

¹² Voordracht prof Marjolein Visser (ULB) op 16 februari 2018. *Dilbeek in 2048 - Lokale voedselproductie illusie of noodzaak*

ecologie de vertrekbasis vormen, moet ze de toegang tot voedsel voor zoveel mogelijk mensen garanderen en dit ook voor de (middel)lange termijn. De middelen van het GLB moeten - in samenhang met andere overheids- en privé-initiatieven - de toegang tot voedsel garanderen ook voor kwetsbare groepen, zonder de boer hiervoor te laten opdraaien. Dit moet het voor de Europese Unie mogelijk maken om met het huidige GLB terug haar historisch doel te bereiken: Nooit Meer Honger.

Contact

Ingrid Pauwels, coördinator Voedsel Anders, ingrid.pauwels@voedsel-anders.be

Tijs Boelens, woordvoerder Boerenforum, boerenforum@gmail.com – tijstijts@gmail.com